

05.08.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2021/997
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.6.2022/177
Karar Numarası : 2022/385
Başvuran : H. K. (H. K. adına velayeten)
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Kahramankazan Kaymakamlığı (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)
Muhatap Adres : Fatih Mah. Ankara Bulvarı No:209 Kahramankazan / ANKARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın epilepsi rahatsızlığı bulunan ve %90 görme engeli olan oğlu H. K.'nin öğrenim gördüğü özel eğitim sınıfının kapatılması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru 04.10.2021 tarihinde yapılmıştır. Başvuranın dilekçesi ve eklerinde;

a. Kahramankazan ilçesinde ikamet ettikleri, .../.../2007 doğumlu oğlunun %90 oranında görme engelli olduğu ve aynı zamanda epilepsi rahatsızlığının bulunduğu,

b. 2014 yılında oğlunu aynı ilçede bulunan ... İlkokuluna götürerek yaşlıları ile birlikte eğitim almasını okul müdüründen talep ettiği, Müdür S. T.'nin H. K.'nin teneffüslerde düşme ihtimalinin risk oluşturması gerekçesiyle Yenimahalle ilçesinde bulunan ... Görme Engelliler İlkokuluna gitmesi gerektiğini belirttiği,

c. Akabinde Başvuranın İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gittiği, yaşanan durumu ve talebini dile getirdiği fakat kendisine “sadece bir çocuk için sınıf açılmayacağını” belirtildiği,

d. Ayrıca, oğlunun haftada bir gün gittiği ... Rehabilitasyon Merkezi'nde görev yapan öğretmen D. B. tarafından da CİMER'e “az gören öğrenciler” için özel eğitim sınıfı açılması konusunda başvurular yapıldığı,

e. 05.02.2019 tarihli ve ... sayılı Kaymakamlık oluru ile ... İlkokulu'nda özel eğitim sınıfının açıldığı, özel eğitim sınıfının olduğu dönemde oğlunu okula her gün götürdüğü, aldığı eğitim neticesinde oğlunun tek başına ayakkabı giyme, makas tutma gibi yaşam becerilerinin geliştiği, 30.12.2020 tarihli ve ... sayılı Kaymakamlık oluru ile özel eğitim sınıfının kapatıldığı ve bu durum karşısında oğlunun gelişiminin olumsuz etkilenmesi üzerine daha önce kaynaştırma sınıfında oğluna eğitim veren öğretmen ile görüştüğü ancak öğretmenin H. K.'ye bireysel eğitim veremeyeceğini belirttiği, bu nedenle oğlunun halen okula gidemediği,

f. Yenimahalle ilçesinde bulunan ... Görme Engelliler İlkokuluna ise oğlunun epilepsi rahatsızlığından kaynaklı olarak düzenli ilaçlar kullanması nedeniyle yatılı olarak gidemeyeceği, H. K. dışında ortopedik engeli bulunan bir çocuğu daha olduğu, eşinin hafta sonu dâhil olmak üzere 7:00 -

21:00 saatleri arasında çalışması nedeniyle çocuklarının bakımı ile tek başına ilgilenmesi gerektiğinden H. K.'ye eşlik edemeyeceği ve sosyoekonomik durumları sebebiyle ulaşım masraflarını karşılayamayacağı,

g. H. K.'ye başka ilçede bulunan ... Görme Engelliler İlkokuluna servis sağlanması durumunda kaydını alabileceği, aksi halde evlerine yakın olan ... İlkokulunda yeniden özel eğitim sınıfı açılmasını talep ettikleri hususları belirtmiştir.

3. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ayrımcılık iddiasına muhatap olan Kahramankazan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden başvuranın iddialarıyla ilgili olarak yazılı görüş talep edilmiştir. Alınan yazılı görüşte yer alan açıklamalar şu şekildedir:

a. Görme yetersizliği tanısı ile tam kaynaştırma öğrencisi olan H. K. için ... İlkokulunda rehber öğretmen İ. S. tarafından öğrencinin durumu ile ilgili rapor tutularak görme engelliler sınıfı açılması adına Kızılcahamam Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü'ne (RAM) başvuru yapıldığı,

b. 25.12.2018 tarih ve ... No.lu özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla ... İlkokulunda az gören özel eğitim sınıfı açılmasına karar verildiği,

c. Karar doğrultusunda ... sayılı Kaymakamlık Oluru ile eğitim öğretime devam edilmekte iken Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetlerinin 2020/... No.lu Kararı ile onay verilmediği,

d. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 02.02.2020 tarih ve ... sayılı yazısında "*İlçeniz ... İlkokulunda "Az Gören" öğrenciler için açılması istenen özel eğitim sınıfına ilişkin olarak, özel eğitimin temel ilkesi olan "en az kısıtlayıcı ortam ilkesi gereği az gören bireylere yönelik özel eğitim sınıfı açılması uygun değildir" denilmesi nedeniyle bahsedilen çocukların akranları ile birlikte kaynaştırma programı kapsamında eğitim almalarının uygun olacağına karar verilmiştir.*" ifadesi geçtiğinden akranları ile eğitim alması için ... sayılı Kaymakamlık Oluru ile özel eğitim görme engelliler sınıfının kapatıldığı,

e. H. K.'nin normal sınıfta kaynaştırma programı eğitimine alındığı, ailenin öğrencinin akranları ile eğitim alması veya ... Görme Engelliler İlkokuluna gönderilmesi konusunda bilgilendirildiği ancak aile tarafından öğrencinin görme engelliler ilkokuluna kaydının alınmadığı,

f. H. K.'nin ilköğretim çağı dışına çıkması nedeniyle İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesi uyarınca yaygın eğitime yönlendirildiği ifade edilmiştir.

4. Muhatap Kurum görüş yazısının eklerinde yer alan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne sunulmak üzere hazırlanan raporda;

a. Birinci sınıf öğrencisi olan H. K.'nin o tarihe kadar okul sürecine hiç devam etmediği, öğrenci için önceki yıllarda görme engelliler ilkokulu kararı çıkartıldığı,

b. Bir özel hizmet kurumundan özel eğitim desteği alınmasına rağmen Braille alfabetini öğrenemediği, baston kullanımı konusunda yeterli olmadığı, annesinin koluna tutunarak ya da duvarlardan tutunarak yürüyebildiği,

c. Epilepsi rahatsızlığı nedeniyle nöbetler geçirdiği,

d. Yaş ve beden gelişiminin bulunduğu sınıfta çok üstünde olduğu, ihtiyacı olan kaynaştırma eğitimini

1'nci sınıf müfredatı ve 1'nci sınıf öğrencileri ile sürdürmesinin uygun olmadığı,

e. Özel ve destekleyici eğitim öğretimin devam edebilmesi amacıyla görme engelliler sınıfı açılması ve görme engelliler öğretmeninin görevlendirilmesinin kaybettiği gelişim nedeniyle aciliyet taşıdığı hususları belirtilmiştir.

5. Ayrıca dosyanın ön inceleme aşamasında H. K.'nin engellilik durumu ve çocuğun üstün yararı ilkesi göz önünde bulundurularak ailenin yaşadığı Kahramankazan ilçesine gidilerek Okul Müdürü S. T. ve H. K.'nin özel eğitim sınıfında öğretmeni olan H. A. ile görüşülmüştür. S. T. ile gerçekleştirilen görüşmede;

a. H. K.'nin okul sisteminde kayıtlı olduğu ve 3. sınıf öğrencisi olarak görüldüğü, ilgili mevzuat gereği okula fiilen devam edemese de sınıf derecesinin ilerletilebildiği,

b. 02.12.2020 tarihli Valilik yazısı ile okul içerisinde görme engelliler için sınıf açılmasının uygun bulunmadığının belirtildiği, gelen resmi yazı neticesinde özel eğitim sınıfının kapatıldığı, Valilik yazısında yer alan talimatı uygulamaktan başka bir işlem yapma yetkisinin bulunmadığı, daha önce özel eğitim sınıfı açılması için okulda görevli rehber öğretmeninden rapor hazırlamasını talep ettiği ve H. K.'nin açılan özel eğitim sınıfında yıl boyunca eğitim aldığı,

c. H. K.'nin özel eğitim sınıfına devam etmesinin onun için faydalı olmadığı, ... Görme Engelliler İlkokuluna gitmesi gerektiği, H. K.'nin annesini ... Görme Engelliler İlkokulu hakkında bilgilendirdiği, fakat ailenin çocuğu adı geçen okula yatılı göndermek istemediği, ikametgâhını değiştirerek önerilen okula yakın bir bölgede yaşamayı tercih etmediği ancak tek seçeneğin ... Görme Engelliler İlkokulunda eğitim almak olduğu fakat başvuranın bu seçeneği kabul etmeyerek H. K.'yi ihmal ettiği hususları belirtilmiştir.

6. Özel eğitim öğretmeni H. A. ile yapılan görüşmede;

a. H. K.'nin %90 oranında görme engelinin bulunduğu, sadece ışık huzmelerini görebildiği, içine kapanık bir çocuk olduğu, ince motor gelişiminin tamamlanmadığı, bağımsız yaşam becerilerinin gelişmediği, epilepsi nöbeti geçirebileceği düşüncesiyle okula gelmeden önce annesinin çocuğun altını bezlediği,

b. Özel eğitim sınıfında bir dönem eğitim alabildiği ve bu süreçte tanışma kurallarını, dokuları vs. öğrenebildiği, pandemi dönemiyle birlikte çevrimiçi eğitime devam edebildikleri,

c. Eğitimine devam edilebilmesi halinde gelişebilecek bir öğrenci olduğu, açılan özel eğitim sınıfında yeterli teçhizatın bulunmadığı, okul müdürünün temin etmeye çalıştığını fakat temin edilemediği,

d. Kendisinin kadrolu öğretmen olmadığı, sosyal bilgiler öğretmeni olduğu fakat üniversite döneminde almış olduğu destekleyici eğitimler doğrultusunda H. K.'ye eğitim verebildiği,

e. H. K.'nin ... Görme Engelliler Ortaokulu'na gitmesinin onun için faydalı olabileceği hususları belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için

alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

8. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılabacak tedbirleri alır."

9. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri" ifade eder.

10. 6701 sayılı Kanunun "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

11. 6701 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık türleri şöyledir:

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

12. 6701 sayılı Kanunun "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 6701 sayılı Kanunun "Kurumun görevleri" başlıklı 9/1-g maddesi şöyledir:

"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görevleri arasındadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında "*Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir*" hükmü bulunmaktadır. Bu çerçevede, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilmezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvuru, Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilmiştir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantı olarak makul düzenleme yapılmaması nedeniyle başvuranın oğlunun eğitim hakkının ihlal edildiği ve ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

15. Anayasanın 10'uncu maddesi ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınırken, 6701 sayılı Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

16. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Ayrımcılık Yasağı" başlıklı 14'üncü maddesine göre; "*Bu Sözleşme 'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.*"

17. Eğitim hakkı, hem uluslararası hukukta hem de ulusal mevzuatta güvence altına alınmış bir haktır. Uluslararası hukuk çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Beyanname (İHEB)'nin 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS) 'nin 13'üncü maddesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin 28'inci maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'ne Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesi ve Engelli Hakları Sözleşmesi (EHS)'nin 24'üncü maddesinde teminat altına alınmıştır.

18. Bu kapsamda AİHS (P-1)'in "Eğitim Hakkı" başlıklı 2'nci maddesine göre "*Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.*" İHEB'in 26'ncı maddesine göre "*Herkes eğitim hakkına sahiptir.*" ve Beyannamenin 2'nci maddesi uyarınca "*Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.*"

19. ÇHS'nin 23'üncü maddesinde Taraf devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlemiştir. Saygınlığın güvence altına alınması ve yaşama etkin biçimde katılımın sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23'ncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde buldukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

20. Çocuk Hakları Komitesi'ne göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla

birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumlarınca kapsanması için eldeki kaynakların azamisi seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/ eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir. (*Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14.*)

21. ÇHS'nin 28'inci maddesinde ise çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temeli üzerinde gerçekleştirilmesi vurgulanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, “*çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel kapasitesinin mümkün olan en üst düzeye ulaşması için*” engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili erişimlerinin sağlanması gerekmektedir. (*Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 66*) Bu düzenleme ile engelli çocukların toplumsal yaşama engelsiz biçimde katılabilmelerinin diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanmayı gerektirdiği açıktır.

22. EHS'nin 7'nci maddesinde de engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirlerin alınması taraf devletlerin görevi olarak kabul edilmiş ve engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesine öncelik verileceği vurgulanmıştır.

23. EHS'nin “Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik” başlıklı 5'inci maddesinde engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış ve taraf devletlerin eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atması gerektiği düzenlenmiştir. Bu kapsamda engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirlerin mezkûr Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilemeyeceği vurgulanmıştır.

24. EHS'nin eğitim hakkını düzenleyen 24'üncü maddesinde engelli çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması ilkesi kabul edilmiştir. Engelli çocukların engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmaması, parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmaması, yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmesi için ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılması gerektiği belirtilmiştir.

25. Eğitim hakkı, uluslararası hukukun yanı sıra ulusal mevzuatımızda da teminat altına alınmış bir haktır. Nitekim Anayasanın “Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi” başlıklı 42'nci maddesine göre “*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.*”

26. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un “Eğitim ve öğretim” başlıklı 15'inci maddesinde EHS'nin yukarıda anılan hükümlerine paralel olarak hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, engellilerin özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılacağı, 4'üncü maddesinde ise “*eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınacağı*”

düzenlenmiştir.

27. 6701 sayılı Kanununun 4/1/f maddesi gereği “Makul düzenleme yapmama” bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmiştir. Kanununun 2/1/i maddesinde ise makul düzenlemenin “*Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler*” anlamına geldiği ifade edilmiştir.

28. Makul düzenleme, engellilik bağlamında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün derhal uygulanmasını sağlayan temel bir unsurdur. İleriye dönük bir yükümlülük olarak makul düzenleme, engelli bir kimsenin erişilebilir olmayan durumlara veya ortamlara erişim istediği veya kendi haklarından istifade etmek istediği andan itibaren gerçekleştirilmeli, başvuru sahibi veya sahipleri ile müzakere edilmelidir. Makul düzenleme, yükümlülük sahibinin engelli bireyle diyaloga girmesini gerektirmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğünün, engelli bir bireyin bir düzenleme talebinde bulunduğu ya da ilgili yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin bir engeli olduğunun gerçekten farkında olduğunun kanıtlandığı durumlarda sınırlı olmadığına altını çizmek gerekir. Aynı zamanda, potansiyel bir yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin haklarını kullanmanın önündeki engelleri kaldırmak için bir düzenlemeye ihtiyaç duyabilecek bir engeli olduğunu fark etmesi gerektiği durumlarda da uygulanmalıdır. (*Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No:6(2018), §24/b*).

29. Somut olayda; %90 oranında görme engeli olan H. K.’nin aynı zamanda epilepsi rahatsızlığı bulunmaktadır. Başvuran tarafından, okul çağına geldiğinde oğlunu okula götürerek yaşatları ile aynı sınıfta eğitim almasını istediği, 7-8 yaşındayken İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gittiği, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne yaşanan sorunları aktardığında “sadece bir çocuk için sınıf açılmayacağı” belirtildiği, ... İlkokulu Müdürü S. T. tarafından okulda eğitim görmesinin uygun bulunmadığı teneffüslerde düşme ihtimalinin risk oluşturduğunun belirtildiği, üç yıl boyunca ısrarla çocuğunu okula götürmek istediği, fakat S. T.’nin aynı gerekçelerle H. K.’nin ... İlkokulunda eğitim almasını uygun bulmadığı iddia edilmiştir.

30. H. K.’nin engeli nedeniyle okul hayatına geç başladığı, rehber öğretmeni tarafından hazırlanan ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ne sunulan raporda yer aldığı üzere 2018-2019 eğitim öğretim yılında 1. sınıf öğrencisi olduğu ancak bu süreye kadar okul sürecine devam etmediği, başvuru tarihi itibarıyla 3/c sınıfı öğrencisi olarak görüldüğü, ilgili mevzuat gereği okula fiilen devam edemese de sınıf derecesinin ilerletildiği görülmüştür.

31. Özel eğitim hizmetlerine erken dönemde başlanması Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin temel ilkeler kısmında vurgulanırken, 5378 sayılı Kanun’un “Eğitim ve öğretim” başlıklı 15’inci maddesine göre de genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi, örgün eğitim programlarına farklı nedenlerle geç başlamış olsalar dahi engellilerin bu eğitime dâhil edilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Nitekim idarenin bir çocuğu eğitim sistemine kaydetmesi tek başına eğitim hakkına dair görevini yerine getirdiği anlamına gelmeyecektir. Anılan hükümden de anlaşıldığı üzere ancak çocuğun ihtiyaçlarına en uygun eğitim ortamının sağlanması durumunda idarenin görevini yerine getirmiş ve çocuğun eğitim hakkına riayet edilmiş olacağı değerlendirilmektedir.

32. 30471 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin Tanımlar ve Kısaltmalar başlıklı 4'üncü maddesine göre özel eğitim; *“bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi”*, özel eğitim ihtiyacı olan birey; *“bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireyi”* ifade etmektedir.

33. Mezkûr Yönetmeliğin 27'nci maddesinde de ilköğretim programı uygulayan özel eğitim sınıflarında görme veya işitme engelli öğrenciler için ilkokullarda özel eğitim sınıfları açılacağı, görme veya işitme yetersizliği olan öğrenciler için açılan sınıflarda 1. sınıftan 4. sınıfa kadar derslerin özel eğitim öğretmeni tarafından okutulacağı, ilkokulu tamamlayan öğrencilerin 5. sınıftan itibaren yetersizliği olmayan akranlarıyla tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması yoluyla aynı sınıfta eğitim görmelerinin sağlanacağı düzenlenmiştir.

34. Somut olayda, 26.11.2018'de ... İlkokulu rehberlik öğretmeni tarafından öğrencinin durumu ile ilgili rapor tutularak görme engelliler sınıfı açılması için Kızılcahamam RAM Müdürlüğü'ne başvuru yapılmış, özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla ... İlkokulunda az gören özel eğitim sınıfı açılmasına karar verilmiş, karar doğrultusunda Kaymakamlık Oluru ile eğitim öğretime devam edilmekte iken Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetlerinin 2020/... sayılı Kararı ile onay verilmemiş ve "kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim kapsamında en az kısıtlayıcı ortam ilkesi gereği az gören bireylere yönelik özel eğitim sınıfı açılması uygun değildir" gerekçesiyle Kaymakamlık Oluru ile özel eğitim görme engelliler sınıfı kapatılmıştır.

35. Muhatap kurum tarafından özel eğitimin temel ilkeleri kapsamında K.'nin bireysel farklılığı, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış bir eğitim hizmeti sunulması gerekirken H. K.'nin özel eğitim sınıfında sadece bir dönem eğitim alabildiği ancak bu süreçte dahi açılan özel eğitim sınıfında yeterli teçhizatın bulunmadığı, uygun öğretim materyallerinden, donanımdan ve yardımcı aygıtlardan yararlanamadığı görülmektedir. Oysa EHS'nin 24/1'inci maddesi gereğince Taraf Devletler, engelli bireylerin, okul öncesi, ilköğretim, orta ve yükseköğretim, mesleki eğitim, yaşam boyu öğrenim, ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de dâhil olmak üzere her seviyede eğitime, içermeci bir sistem vasıtasıyla ayırım yapılmaksızın ve diğerleriyle eşit şartlar altında erişimlerini sağlamakla yükümlüdür. (Engelli Hakları Komitesi, İçermeci Eğitim Hakkı Üzerine Genel Yorum No. 4 (2016), para. 8) H. K.'nin çocuk merkezli ve çocuğa göre kişiselleştirilmiş öğretim stratejileri kullanabilen, uygun iletişim biçimleriyle eğitim verebilecek, metodoloji ve teknikler konusunda eğitilmiş özel bir öğretmen tarafından eğitim alması gerekirken, özel eğitim sınıfının açık olduğu dönemde H. K.'ye eğitim veren H. A. ile yapılan görüşme içeriğinden anlaşılacağı üzere H. K.'ye bu nitelikte bir eğitim hizmeti sunulmamıştır. Bununla birlikte Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde görme engelli çocukların 5. sınıftan itibaren yetersizliği olmayan akranlarıyla tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması yoluyla aynı sınıfta eğitim görmelerinin sağlanacağı düzenlenmesine rağmen, 3. sınıf öğrencisi olan H. K.'nin temel motor becerilerini dahi yeteri kadar geliştirme fırsatı bulamadan kaynaştırma ilkesi kapsamında özel eğitim sınıfının kapatılması şeklindeki uygulamanın özel

eğitim ilkeleri ile bağdaşmadığı görülmektedir.

36. Muhatap Kurumun oluru ile özel eğitim görme engelliler sınıfının kapatılmasının üzerine Okul Müdürü tarafından yapılan ... sayılı CİMER başvurusunda H. K.'nin görme engelinden dolayı eğitim hayatına devam edemediği bildirilmesine rağmen Muhatap Kurumun ... sayılı yazısıyla İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesi kapsamında H. K.'nin ilköğretim çağı dışına çıkmasından dolayı yaygın eğitime yönlendirildiği belirtilmiştir.

37. Somut olayda, başvurana H. K.'nin kaydının ... Görme Engelliler İlkokuluna alınması gerektiğinin ifade edildiği, başvuran beyanlarında ise oğlunun epilepsi rahatsızlığından kaynaklı düzenli ilaçlar kullanması nedeniyle yatılı okula gidemeyeceği ve sosyo-ekonomik durumları sebebiyle okula ulaşımı sağlayamayacağı belirtilerek servis tahsis edilmesi durumunda kaydını taşıyacağı anlaşılmaktadır. Makul düzenleme kapsamında alınan tedbirler mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun olmalıdır. Mevcut durumda, H. K. için ... Görme Engelliler İlkokuluna yatılı okuma imkânı mevcutken servis tahsis edilmesinin ek bir maliyet getireceğini kabul etmekle birlikte muhatap kurumca mali imkânların yetersizliğinden dolayı bütün ihtiyaçları karşılayacak şekilde hizmet sunulamayacak olsa da hakkı ortadan kaldırıcı sonuçlar doğuran bir uygulamanın tercih edilmemesi gerektiği değerlendirilmektedir.

38. Somut olayda muhatap kurum tarafından başvuranın ekonomik durumu, bakmakla yükümlü olduğu bir engelli çocuğunun daha bulunması, H. K.'nin epilepsi rahatsızlığının olması gibi koşullar göz önüne alınarak makul düzenleme kapsamında hiçbir değerlendirme yapılmamış, başvuran ile makul düzenlemeye ilişkin bir müzakere süreci hiç yürütülmemiştir. Oysa yukarıda anılan ilgili düzenlemeler ve ilkeler ışığında özel bakımdan yararlanma hakkı bulunan başvuranın oğlu için, eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde ve yapılan başvuru üzerine, içinde buldukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması, en azından bu kapsamda diğer kurumlarla iletişime geçilerek alternatif bir çözüm üretilip üretilemeyeceğinin araştırılması gerekmektedir. Ancak bu süreçte olumlu bir edimde bulunmayan muhatap kurumun Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde yer alan "*özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması*" ilkesine aykırı davrandığı değerlendirilmektedir.

39. Yukarıda değinildiği üzere Hem EHS hem de ÇHS'nin önemle vurguladığı hususlardan biri çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi gerekliliğidir. Engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli makul düzenlemelerin yapılması, eğitim hizmetlerinin engelli öğrencilerin sağlık durumları ile onların sosyal, duygusal ve fiziksel vb. ihtiyaçlarının da dikkate alınarak sunulması gerekmektedir. Böylece eğitim hakkıyla bağlantılı olarak engelli bireyin toplumsal yaşama etkin, bağımsız ve eşit bir biçimde katılımının adımları atılabilecektir. Eğitim hizmetlerinin geniş sosyal fonksiyonları olan bir hak olduğu ve demokratik bir toplumda insan haklarının sağlanması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, başvuranın engelli oğlunun eğitim hakkına erişimi için talep ettiği düzenlemenin eşitliğin teşvik edilmesi ve engelli bireylere yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması temel amacına ulaşmak için yerinde olduğu değerlendirilmektedir.

40. Bütün bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, muhatap kurumun sağladığı eğitim hizmetinin

H. K.'yi sistem içerisinde tutmaya yetecek nitelikte olmadığı, ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin değerlendirilmemesi nedeniyle yaşlıları ile eşit bir şekilde eğitim hakkına erişemediği ve eğitim hayatının yarıda kaldığı gerekçesiyle ayrımcılık yasağını ihlal ettiği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda engellilik temelinde AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,
2. Muhatap hakkında 5.000 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,
3. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14.06.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi
(İzinli)